

Antroji ekspedicija į Skapiškį

Praėjusiais metais į Kupiškio ir Skapiškio apylinkes, renkant medžiagą numatomoms leisti valsčių monografijoms „Kupiškis“ ir „Skapiškis“ buvo atvykęs didelis būrys tyrinėtojų iš įvairių mokslo institucijų. Šiemet ne ką mažesnis būrys, pakviestas ekspedicijos vadovės, Kupiškio etnografijos muziejaus specialistės, istorikės Aušros Jonušytės, darbavosi buvusio Skapiškio valsčiaus vietose.

Ekspedicijoms reikalingas lėšas skyrė „Versmės“ leidyklos vadovas Petras Jonušas.

Neringa BUTKEVIČIŪTĒ

Kultūrinis ir dvasinis žmonių gyvenimas

Menotyrininkė dr. Jolanta Zabulytė tyrinėjo senąsias kapinaites, kurių nėra daug, bet jose slypi daug atradimų.

Nukelta į 2 p.

Dalis Skapiškio ekspedicijos dalyvių dr. Aldonos Vasiliauskienės sodyboje, Skapiškyje.

Antroji ekspedicija į Skapiškį

Atkelta iš 2 p.

Labai plačiai buvo papasakota apie kelionę traukiniu į tremties vietas. Tyrinėtojai ypač įsiminė Vinco Tijušo ir Broniaus Bickaus pasakojimai. Dėkinga Onai Leckickienei už paskolintas skenuoti tremties nuotraukas.

Istorikas Eugenijus Manelis, rašantis Skapiškio valsčiaus mokyklų istoriją nuo 1918 iki 1940 metų, teigė: „Manau, kad tai yra pats svarbiausias Lietuvos švietimo puslapis, kurį mums reikia iki galo atskleisti, pamatyti mokyklose dirbusius žmones, mokyklas, iš kurių prasidėjo mūsų kaimo mokslinimas nepriklausomoje Lietuvoje. Savo straipsnyje stengsiusi atkreipti dėmesį į tuos dalykus. Stengsiusi rasti ir aprašyti visus mokytojus, kurie dirbo tą pasiukojamą darbą, kurie buvo kaimo šviesuliai, žmonės, kurie buvo būsimų partizanų auklėtojai, žmonės, kurie skiepijo vaikams meilę savo kraštui, savo gimtinei.“

Žmonės, garsinę Skapiškį

Istorikė dr. Aldona Vasiliauskienė turėdama pluoštą rankraščių apie žymiuosius skapiškėnus – tremtinį ir tautodailininką Bronių Bickų, apie vargonininką Leonardą Juškėną, gydytoją Igną Vaitošką, kunigus Juozapą Bardišauską, Petrą Meilų ir Povilą Varžinską, mokytoją Stanislavą Mažeikytę, apie zakristijoną Pauliną Kaluiną, garsią choristę Aldoną Beleckaitę, Elenutę Stuokię, Vladislavą Klimkaitę ir daugelį kitų skapiškėnų ekspedicijos metu papildė turimą informaciją.

Filologė, docentė dr. Genovaitė Dručkutė Kupiškio etnografijos muziejuje, Skapiškio bibliotekoje peržiūrėjo susirinktą medžiagą apie rašytojus, garsinusius Skapiškio vardą. Jos straipsnio tema – „Skapiškis rašytojų akiratyje“.

Lietuvos edukologijos universiteto istorijos fakulteto 4 kurso studentė

Pas ūkininką Joną Pakalnį. Iš kairės: Jonas Pakalnis, dukra Jurga Pakalnytė, „Ūkininko patarėjo“ žurnalistė, rašanti straipsnį apie ekspediciją Virginija Juškienė ir dr. Vytautas Mašauskas.

Prie Skapiškio šv. Hiacinto (Jackaus) bažnyčios: architektė dr. Marija Rupeikienė ir architektas Antanas Rupeika su klebonu Salvijumi Pranskūnu (dešinėje). Neringos Butkevičiūtės nuotraukas

Giedrė Vaičiškaitė numato parašyti straipsnį „Šv. Lauryno atlidai Skapiškyje“, Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistrantė Giedrė Papučkaitė papildė informaciją apie Skapiškio krašto žymiausias vietas žmonių pasakojimais ir bibliotekoje sukaupia medžiagą. Ji labai dėkinga skapiškėnams – mokytojai Aliutei Elenai Markevičiūtei ir jos broliui, miškininkui Vidmantui Markevičiui, už globą ekspedicijos metu ir pasakojimus.

Zoologas Mantas Arbūzas tyrinėjo Skapiškio apylinkių vabzdžius, rinko medžiagą apie varliagyvius. Architektė dr. Marija Rupeikienė ir Antanas Rupeika gilinosi į Skapiškio bažnyčios architektūrą, rinko medžiagą Kupiškio muziejuje, Kupiškio ir Skapiškio bibliotekose.

Vakaronėje ekspedicijos dalyviams Kupiškio r. Salamiesčio laisvalaikio centro vadovas Almantas Totoris papasakojo apie Kupiškio kraštą dainuodamas tarmiškai.

Antroji ekspedicija į Skapiškį

Atkelta iš 1 p.

„Išpūdis didžiulis, kai pamatai aukštus trijų metrų paminklus su skirtingais kryžiais vienoje eilėje lyg ekspozicijoje. Jeigu kapinaitėse nerandi originalaus kryžiaus, tai randi kokį nors unikalų įrašą“, – sakė mokslininkė. Jai ypač įstrigo, kad visų tyrinėtų kaimų kapinaitės labai sutvarkytos. Pradėjusi mokslinius tyrinėjimus 1988–1989 metais, nuo kaltinių kryžių perėjo ir prie medinių paminklų. Daug įdomių temų galima atskleisti tyrinėjimų metu. Ir simboliką, ir tradicijas. Neužtenka pasakyti, kad gražu, kad originalu, reikia kelti klausimą, kodėl taip yra. Pasižiūrėjus į paminklus, galima pasakyti apie ekonominį lygį, apie žmonių skonį ir apie jų kultūrą.

Istorikė Daiva Mikalonytė pirmą kartą dalyvavo tokioje ekspedicijoje ir pasirinko Aukštaitiją, nes buvo mažai pažinta, kaip ir Skapiškis ar Kupiškis. Skapiškyje sutiko daug įdomių žmonių. Pasirinkusi savo straipsnio temą „Skapiškio kultūrinis gyvenimas tarpukario metais“, daug iš vietinių gyventojų sužinojo apie šventes, apie vakaruškas, apie atlaidus, apie kermošius, kitokias žmonių pramogas. Nemažai žinių susirinko kalbindama Aliutę Eleną Markevičiūtę, Stanislavą Mažeikytę, Bronių Bickų, Janiną Meiluvienę ir kitus pateikėjus.

Žemdirbystės instituto Dotnuvos akademijos neetatini darbuotojas dr. Vytautas Mašauskas rinko medžiagą savo straipsniui, kuriame atsispindės dirvožemių agrocheminiai tyrimai, nepriklausomybės laikotarpio žemės ūkis ir pažangios ūkininkavimo technologijos, remiantis Jono Pakalnio ūkiu. Šis ūkis gali būti pavyzdys ne tik Kupiškio rajonui, bet ir visai respublikai, kaip tvarkytis, kad būtų išsaugotas dirvožemio derlingumas. Ekspedicijos laikotarpiu V. Mašauskas gavo daug duomenų iš Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos Kupiškio rajono biuro vadovės Aušros Petronytės, iš Skapiškio bibliotekininės Romos Bugailiškienės.

Mokslininkas daugelio ekspedicijos dalyvių vardu dėkojo vadovei, „Skapiškio“ monografijos sudarytojai A. Jonušytei už labai didelį darbą organizuojant transportą, tyrinėtųjų atvežimą į vietą pagal ekspedicijos dalyvių norus,

Skapiškėnas Bronius Bickas pasakoja apie savo sukurtas skulptūras.

Vyresnioji Genocido aukų muziejaus specialistė Eglė Stašaitytė klausinėja tremtinį Bronių Bickų (centre). Kairėje Vidmantas Markevičius.

Aptariami surinkti duomenys. Iš kairės: Eugenijus Manelis, dr. Aldona Vasiliauskienė ir Daiva Mikalonytė.

surinkimą literatūros, kurios pagėidavo straipsnių autoriai, ir kitų klausimų sprendimą.

Mokyklų raidos bruožai ir didieji trėmimai

Vyresnioji Genocido aukų muziejaus specialistė Eglė Stašaitytė šioje ekspedicijoje kalbino skapiškėnus, patyrusius didžiuosius trėmimus. Užrašė jų pasakojimus, susirinko iliustracinę medžiagą. Sužinojo daug dalykų, kurių kitose Lietuvos vietovėse nebuvo girdėjusi. Pavyzdžiui, kad tremtyje žmonės badavo, bet gelbėjo žuvis ir duona.

Dr. Jolanta Zabulytė tyrinėja Skapiškio kapinaičių kryžius.

Neringos Butkevičiūtės nuotraukos.

Nukelta į 6 p.